№ 162 Սեպտեմբերի 4 Շաբաթ 1882 Սեպտեմբերի 4 Շաբաթ № 162

ՏԱՍՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ խմբագրին: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիւրքիայից: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, օգոստոսի 26-ին

Կարդացի պատուական «Մշակի» 153 համարի մէջ մի թղթակցութիւն Զաքաթալից գրված, ք. թ. ստորագրութեամբ:

Պարոն յօդուածագիրը գանգատվում է զօկերի վրա, իբր նրանք ինչպէս վիշապ կլանում են ամբողջ Կախ գիւղի արդիւնքը, հրէայ վաճառականի նման հարստահարում են նրանց անագին տոկոսներով:

Գանգատը թուլութեան նշան է—այդ պարզ բան է: Ով ընդունակ չէ աշխատութեան, ով որ չէ կարողանում մրցել իր դրացի ազգաբնակութեան հետ, ճարահատեալ դիմում է գրչին, արտասւորում է իր հետ մրցողին, պախարակում անպատւում է նրան զանազան կեղծ զրպարտութիւններով, կարծելով թէ գրանով կարող է հարուածել նրա սկսած գործին, կամ թուլացնել նրա սիրտը դէպի աշխատութիւնը:

Պարոն յօդուածագիրը ասում է որ Կախ գիւղի Ենգիլօյ ցեղը աշխատութեան կողմից Կովկասի մէջ առաջիններից մէկը կարող է համարվել և աւելացնում է. նրանք ցանում են, հնձում են, բուսցնում են, խաչնարածութեամբ են պարապվում և այլն և այլն, բայց միշտ մնում են աղքատ, քանի որ զօկերը, ինչպէս վիշապ, կլանում են նրանց արդիւնքը: Բայց իրապէս Ենգիլօյ ցեղը Կովկասի ամենածոյլ ժողովրդներից մէկն է, նոքա չունեն խաչնարածութիւն, չունեն տոկուն աշխատութիւն, չունեն խնայողութիւն: Օրինակ եթէ մի Ենգիլօյ ունէ 100 դեսեատին հող, նա հազիւ այնքան է ցանում, որ իր տան հացը և բրինձը գայ: Եթէ ունէ 100 կով, որոնցից կարող էր օրեկան երեք պուդ իւղ ստանալ՝ հազիւ թէ ստանում է 20 ֆունտ, այն էլ մինչ երեկոյ կը վերջացնէ. եթէ ունէ 10 դեսեատին այգի, որից կարող է մի քանի հազար պուդ գինի ստանալ, նա խաղողի մի մասը սպառում է, մինչ կատաբեալ հասնելը, իր բնական անհոգութեամբ, իսկ մնացեալից պատրաստում է 3—400 պուդ մաճառ, որը նոյնպէս խմում փչացնում է մի երկու ամսվայ ընթացքում՝ առանց մի կոպէկ օգուտ հանելու նրանից:

Ուրեմն մի ժողովուրդ, որ ունի մեծ տարածութեամբ հող ու չի ցանի, ունի ամեն տեսակ գիւղատնտեսական յարմարութիւն—չի ուզի գործել, այլ յոյսը դրած բնութեան առատ բերքի վերա անհոգ տանը կը նստի, չիբուխը կը ծխէ և սիրտը մի քանի ֆունտ միս ուտած ժամանակը կը մորթի մի ահագին գոմէշ, երեք օրումը զեղխութեամբ կուտի, մի քանի կարաս գինի էլ վերան խմելով, պարզ բան է որ նա միշտ կը մնայ աղքատ և հետեւապէս հրէշը նրա վիթխարի փորն է և ոչ խեղճ զօկը:

Ենգիլօյ ցեղի ովկրամոլութիւնը ցոյց տալու համար կը բերեմ այս օրինակը: Հարսանեաց հանդիսի համար նոքա կը մորթեն երկու կամ երեք ահագին պառաւ գոմէշներ, ու միսը կը կախեն բակի ծառերից, անտառից ևս մի սայլ ճիպոտներ բերելով կը թափեն մսի մօտը: Իւրաքանչիւր հանդիսական ճիպոտներից վեր առնելով իր դաշոյնով չամփուր կը պատրաստի, և իր ուզածի չափ միս կտրելով կը խորովի կուտէ և մի մեծ կուժ գինի էլ վրայից անուշ կանէ:

Պ. Ք. Թ., դուք ասում էք զօկերը 10 րուբլիանոց ապրանքը 5—6 րուբլիով են վեր առնում. մի թէ ճշմարտութիւն ծռելը ազնուութիւն է. ինչու նեղութիւն չէք քաշում գնում գիւղօրայ.քը և տեղեկանում արդեօք 10 րուբլիանոցը 5—6 րուբլիով են վեր առնում, թէ ընդհակառակը 10 րուբլիանոցը 12 րուբլիով: Եթէ նեղութիւն յանձըն առնէիք, կը տեսնէիք, որ ենգիլօյը կամ թուրքը ամենևին իր ապրանքը չի տայ իր պարտատիրոջ, եթէ նա ապրանքի գնիցը մի բան էլ աւել չի տայ, այլ ծախում է նուխեցի թուրք չարչիներին կանխիկ փողով, իսկ պարտատիրոջը դարձեալ ապրանք է առաջարկում, եթէ այն էլ ունենայ, թէ ոչ խեղճ պարտատէրը պիտի սպասի մինչ միւս տարի: Այժմ պարոն Ք. Թ. ով է խորամանկ և անգութ. ենգիլօյը, թէ դարձեալ զօկը:

Զօկերը իրանց երկրի աշխարհագրական վատ դիրքից ստիպված՝ ենթարկվել են գաղթականութեան, բայց նրանք գաղթելով երբէք չեն տարած իրանց հետ աւերող և կործանող զէնք, այլ աշխատութեան դրօշակ: Նրանք տարիներով թողնում են իրանց տուն տեղ ու ընտանիքը և օտար աստղի տակ կեանքի թելը մաշելով մաքառում են ամեն դժուարութեանց հետ. նրանք ինչպէս Կովկասի մի խաղաղ կուլտուրական ցեղ, ուր որ գնացած են, յայտնի են եղած իրանց գործունեայ և տոկուն բնաւորութեամբ:

Կախ գիւղը, որի վրա մասնաւոր է անում պ. յօդուածագիրը, այսօր ունի փօստի կանտօրա, քառորդ վերստ տարածութեան վրա կանոնաւոր վաճառանոց, եկեղեցի, ուսումնարան, աղբիւր, դատարան—և այդ բոլորը զօկերի շնորհիւ:

Զօկերը երբէք չեն եղած հարստահարող, այլ իրանց ազնիւ ձգտումներով միշտ յարգված են եղել մինչև անգամ Պարսկաստանի բռնակալների ժամանակը, և իրանց այդ բնաւորութեամբ միշտ բարեկամ են եղած թէ լեռնաբնակ դաղստանցոց և թէ ծոյլ դաշտային ժողովրդի հետ. նրանք օգնած են գիւղացուն սերմացու ցորեն տալով, նրանք վճարած են նրանց արքունական հարկը, տուած են հարսանեաց չորը և մինչև անգամ մեռելի պատանքը: Բայց արդեօք զօկերը վարձատրված են այդ բոլորը անելուց յետոյ: Ոչ երբէք. դեռ թողնելով այն, որ նրանց երիտասարդներից շատերը երկրի հեշտասիրութեան ենթարկվելով՝ փչացան բարոյապէս և ֆիզիկապէս, նրանց բոլոր կարողութիւնը հետզհետէ ապառիկ դարձաւ ժողովրդի վրա, որոնցից հեշտութեամբ դուրս բերելու յոյս չունենալով և զզուած լինելով հասարակութեան բարոյականութիւնը ընկնելուց, թողնելով իրանց այդ ահագին ստանալիքները և խոյս տալով երկրից իրանց մի կտոր հացը ազնուութեամբ վաստակելու համար դիմում են նորէն դէպի զանազան կողմեր, դէպի Պարսկաստանի խորքը և աւելի ևս հեռու:

Զօկ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 29 օգոստոսի

Պատմում են, որ մէկ անգամ մօլլա Նասրադինը մէկ քամի օր իր տան առաջը նստած, բերանը նետելով փոխինդ էր ուտում. հարևանի մէկը մօտենալով նրան հարցնում է թէ ինչ է ուտում նա. մօլլան պատասխանում է «եթէ այսպէս գնա, համարեա ոչինչ» և յիրաւի մօլլայի ասածը ճիշդ է լինում այն պատճառով, որ փոխինդի մինչև նրա բերանը հասնելը մեծ մասը քամին է տանում:

Այժմ եթէ դուք մեզ հարցնելու լինէք թէ ինչ է անում ուսուցչական ժողովը, մենք ձեզ կը պատասխանենք նոյնպէս «եթէ այսպէս գնա՝ համարեա ոչինչ: Ահա բաւականին ժամանակ է, որ մենք թողնելով մեր տները և մեր գործերը զանազան դժուարութեանց ենթարկվելով եկել ժողովվել ենք Թիֆլիս, որպէս զի կարողանանք ուսուցչական ժողովով բարեկարգել մեր ուսումնարանները, սովորել և սովորցնել, իմանալ ուրիշների կարծիքները և յայտնել մեր գիտցածները. սակայն ժողովը բացվելուց մինչև ցայսօր մէկ զգալի և նշանաւոր ոչինչ չենք անում և չենք տեսնում: Ժամանակը լրանալու վրա է, և մենք ունայն և անկանոն վիճաբանութիւններով ենք պարապված, և եթէ այսպէս շարունակվի, վիճաբանութեանց վերջ չի լինի և մենք կը վերադառնանք և ոչինչ մխիթարական բան չենք կարող տանել մեզ հետ մեր դաւառները, ուր անհամբեր սպասում են մեր ժողովքի հետեւանքին:

Ես մեր ժողովի անգործունէութեան պատճառը գտնում եմ նրանում, որ չը կան մեզանում հերթական հարցեր. հարցը առաջարկվում է ժողովին և նոյն նստին ենթարկվում է քննադատութեանց և առարկութեանց, և ամեն մէկը, ով որ սուր լեզուի և համարձակ խօսելու տէր է, դուրս է գալի բեմը և առանց հարցը լաւ ուսումնասիրելու և առանց դատելու խօսում է և տալիս իր վճիռը. սրան հետեւում են նոյն կերպով և առարկութիւններ, նախադասութեանց կրկնութիւններ, կերպերի և ձևերի համար վիճաբանել, աւելորդ և անտեղի հարցեր ու ենթադրութիւններ առաջ բերել և գործը թերի թողուլ:

Ես կարծեմ, որ ժողովի ղեկավարողները պէտք է հարցը տային և առաջարկէին, որ միւս օրուայ նստին համար ցանկացողները պատրաստվէին, ոմանք գրաւոր, ոմանք բերանացի, նրանց անունները կարգով գրվէին, և հետեւեալ նստին միւս անդամները լսելու և առարկելու միայն իրաւունք ունենային, գրաւոր խօսողին ընդհատել և առարկել երբ և կամենան ընթերցանութեան ժամանակ, իսկ բերանով խօսողին թողուլ վերջացնել իր խօսքը, այնուհետև առարկել. արձանագրել բոլորը և հետեւեալ օրը ժողովը բացուելուն պէս կարդալ, պակասորդները լրացնել և ուրիշ հարցեր լուծել և առաջարկել հետեւեալ նստի համար և այսպիսով առաջ տանել գործը. եթէ ոչ հարցերը կը լինեն անվերջանալի, ժամանակամիջոցը կը լրանայ և մենք ոչինչ չը շինած, կը վերադառնանք:

Գիւղական վարժապետ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստոսի 27-ին, առաւօտեան ժամի 9-ին, Ուսուցչական ժողովում, պ. Բահաթրեան կարդաց մի դասախօսութիւն մանկավարժութիւնից, բացատրելով իր «Ուղեցոյցի» մէջ ցոյց տուած հինգ աստիճանները: Դասատուութիւնը շատ խրթին էր: Այդտեղ անորոշ կերպով լսվեցան. գիտակցական անձկութիւն, իւրացուցումն, վերացուցումն, մտապատկերներ, մեթօդական միութիւն, հանդիմանառարութիւն, գաղափարական կապակցութիւն և այլն: Դասախօսութեան ժամանակ երբեմն երբեմն վեր էին կենում մի մի ուսուցիչ և բացատրութիւն էին խնդրում պ. Բահաթրեանից: Բայց հարցնողները նստում էին, առանց պատասխան ստանալու: Ետևի կարգերից անդադար լսվում էին ձայներ. «Նստեցէք, բաւական է, պարզ է, հասկանալի է» և այլն: Դասատուութեանից յետոյ հանդիսականներից մէնը հարցնում է միւսին՝ հասկացմւ նա արդեօք Բահաթրեանի խօսածը. «Ինչպէս չէ, բոլորը հասկացայ, արդէն գլխումս է, պատասխանում է միւսը, խնդրեմ այլ ևս մի խանգարիր, որպէս զի իւրացուցումից յետոյ կարգով վերացուցումն գայ, որ յետոյ մտապատկերներս մի մեթօդական միութեամբ կապվելով գիտակցական անձկութեանս հետ, կարողանամ կազմել գաղափարական կապակցութիւն և որոշ մտաւոր հանդիմանառարութիւն:»

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են: «Ինչպէս արդէն ձեզ յայտնի է, Արտահանի և Ախալցխայի մօտակայ անտառները նորերումս սարսափելի կերպով այրվում էին և այն աստիճան մուխ էր կանգնած այրվող անտառներից, որ մարդը փողոց դուրս գալ չէր կարող: Բաւական ժամանակ էր որ, բացի սրանից, անձրև չէր եկած: Բայց օգոստոսի 25-ին եկաւ մեծ անձրև, և մինչև այսօր էլ ամեն օր անձրև է գալիս, որով մարեցաւ անտառների կրակը:»

—

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը: «Երբ մի քանի ամիս առաջ հասարակութիւնը ձայն բարձրացրեց բացատրութիւն պահանջելով մեր հոգեւորականներից թէ ինչ պատճառով փլատակների տակ ապանված մշակների դիակները Մայրանի Ս. Գէորգ եկեղեցու մէջ հոգեւորականները չուզեցին ապաստանել, այլ թօգեցին այն ժամանակ դիակները բաց օդում, անձրևի տակ, այն ժամանակ հոգեւորականները պատասխանում էին թէ հիմնվում են Վեհափառ Կաթողիկոսի մի կոնդակի վրա, որով արգելվում է դիակները գիշերով թողնել եկեղեցու մէջ, կարծես թէ չէր կարելի կոնդակը կատարելու համար, գոնէ եկեղեցու գաւթում գտնված խուցերից մինի մէջ թողնել դիակները: Այժմ ցանկալի կը լինէր Խօջիվանքի գերեզմանոցի եկեղեցու հոգեւորականներից ստանալ բացատրութիւն, թէ ինչ կոնդակի հիման վրա բացառութիւն են արել հանգուցեալ հարուստ տիկին Եասամանեանցի համար, թողնելով նրա դիակը ամբողջ գիշերը Խօջիվանքի եկեղեցում:»

—

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը: «Ներսիսեան դպրոցի բարձր դասարանի աշակերտներից մինը ցանկանում է աշակերտներ պատրաստել յետագայ ուսումնական տարվայ մէջ, թէ նրանց հետ նրանց դասերը կրկնելով և թէ միւս տարվայ համար նրանց պատրաստելով մի որ և է դըպրոց մտնելու համար: Միմիայն յիշեալ երիտասարդը, ինքն չքաւոր լինելով, պայման է դնում ապրել մի որ և է ընտանիքում, որտեղ և կարող էր պատրաստել աշակերտներին: Այդ պայմաններն ընդունելու ցանկացողները կարող են տեղեկանալ ամեն մանրամասների մասին կամ նոյն իսկ Ներսիսեան դպրոցում, պ. Սահակեանցի մօտ, կամ «Կովկաս» հիւրանոցի տակ գտնվող ծխախոտի խանութում, պ. Տէր-Յովսէփեանցի մօտ, կամ վերջապէս պ. Շահվերդովի պավիլիոնում:»

—

Մի խեղճ հայ կին եկաւ մեզ մօտ և պատմեց հետեւեալը: Նա ուզում էր տալ իր փոքրիկ որդուն Թիֆլիսի դպրոցներից մինը և գիմեց, ի հարկէ, հայոց կօնսիստօրիային, մետրիկականը ստանալու համար: Այդտեղ նրանից պահանջեցին մետրիկականը տալու համար 3 րուբլ: Խեղճ կինը այդքան փող չունենալով, յայտնեց իր այդ նեղ դրութեան մասին կօնսիստօրիայի մէջ ծառայողներին: Այն ժամանակ նրան խորհուրդ տուեցին դիմել իր քահանային, որ գրքերից հանի նրա զաւակի մետրիկականի պատճէնը: Բայց և քահանան առանց փողի չուզեց այդ անել: Խեղճ կինը մնաց տարակուսած և չը գիտէ ինչպէս անէ որ յանձնի իր որդուն դպրոցը:

—

Հայի բնաւորութիւնը ամեն տեղ է երևում: Հայը հասարակաց փողի հետ էլ վարվում է, ինչպէս իր սեփական կարողութեան հետ: Հայը փող է դիզում, յետոյ ոչ ինքն է վայելում կեանքը, ոչ էլ ուրիշին է վայելել տալիս: Նոյն ձևով հայը վարվում է և հասարակաց փողի հետ. նա հաւաքում է հասարակաց փողերը և խոկոյն մոռանում է ոչ թէ գործ դնել այն նպատակի համար, որի համար և հաւաքվել է գումարը, այլ անպատճառ դրամագլուխ կազմել: Այդ ձևով վարվում է այժմ Ուսուցչական ժողովի կարգադրիչ յանձնաժողովը: Նա հաւաքել է, ինչպէս ասում են, աւելի քան 3,000 րուբլ, բայց մեր քաղաքն եկած չքաւոր ուսուցիչներից և վարժուհիներից շատերը իրանց հաշւով են ապրում մինչև այժմ, բացի սորանից յանձնաժողովը ոչ ճաշ, կամ ընթրիք տւեց ուսուցիչներին, առհասարակ,

ոչ տարաւ նրանց մուզէում, ոչ էլ օգուտ քաղեց եղած չոք եղանակներից որ տանի նրանց ամառային կլուբը, ոչ էլ հայոց ներկայացման համար տոմսակներ գնեց ուսուցիչների համար: Ասում են որ մուզէում մտնելու տոմսակների գինը վճարեցին հայ տիկինները, իրանց մէջ հաւաքած փողով և մուզէումի դիրէկտոր, դօկտոր Բադդէ իր կողմից էլ կէս գնով տուեց մուզէումի տոմսակները, իսկ հայոց թատրօնական ներկայացմանը մեր ուսուցիչները հրաւիրվեցան ոչ թէ յանձնաժողովի կողմից, այլ հայոց թատրօնական խմբի կողմից: Որքան ուղիղ է այդ, չը գիտենք: Կուզենայինք ստոյգն իմանալու:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Վան, 4 օգոստոսի

Դուք որ հայրենեաց երկրի մշակութեան համար անխոնջ կը ջանիք, կը խնդրեմ այս մի քանի տողեր հրատարակելու շնորհ ընէք, զոր կը գրեմ պ. Փօրթուգալեանի ձեռնարկութեան համար, վստահ լինելով թէ դուք նորա ձեռնարկութեան մասին միշտ քաջալերիչ ու պաշտպան էք:

Շատ յայտնի է ձեզ որ պ. Փօրթուգալեան Վանայ վարժապետանոցի փակմանէն յետոյ, ձեռնարկեց այդ դուռը զոր բացած էր «Միացեալ ընկերութիւնը» չը փակել, այլ կրկին բանալ, բերել մի կ ե ն տ ր օ ն ա կ ա ն դպրոց Վանայ Այգեստանեայց թաղային դպրոցներուն մէջ: Պ. Փօրթուգալեանին այս ձեռնարկութեան համար, նոյն իսկ «Միացեալ ընկերութիւնը» քաջալերութիւն տուաւ, մինչդեռ ինքն ի Կ. Պօլիս էր և երբ ի Վան կը վերադառնար, դուք ևս նոյն քաջալերութեամբ ոգևորեցիք զնա, որպէս զի աշխատի առաւել տեղական աղբիւրներէն հասոյթ գոյացնել կենտրօնական դպրոցին համար:

Այո, պ. Փօրթուգալեան աշխատեց որչափ կարելի էր, տեղական աղբիւրներէն, այսինքն աշակերտաց թօշակներէն հոգալ դպրոցին ծախքը: Բայց, ինչպէս ձեզ և աշխարհին յայտնի է, որ մեր երկրի աղբիւրների ջրերը կամ ցամքած են, կամ խիստ նուաղ են և կամ բազատ ժլատութեամբ լցված են տակաւին, ժամանակ պէտք է որ այդ աղբիւրների ակներ յորդվին:

Ուստի պ. Փօրթուգալեանի ձեռնարկութիւնը արտաքին օժանդակութեան կը կարօտի: Սորա համար կը խնդրեմ թէ ձեր և թէ իմ այս ձայնով յորդոր և հրաւէր կարդաք Ռուսիոյ բարերար ազգայնոց, որ թէ հանգանակութեամբ և թէ մասնաւոր նուէրներով քաջալերեն պ. Փօրթուգալեանի այս ձեռնարկութիւնը, որ մեր Վասպուրականի հայրենեաց յառաջադիմութեան կարևոր օգտակար մի միջոցն է: Պ. Փօրթուգալեան այնքան սիրահար եղած է Վասպուրական երկրին և այնչափ անձնուիրաբար կը ջանի նորա յառաջադիմութեան համար, որոյ նման, նոյն իսկ բնիկ երկրին ազգասիրաց մէջ, չի կայ, մանաւանդ նորա հաստատամիտ ոգին, եռանդուն իղձ, և անդուլ աշխատութիւն: Ոչ միայն քաջալերել պէտք է այս անխոնջ մշակ հայրենեաց, այլ պէտք է նաև պսակել նրա քրտնաթոր ճակատը:

Խրիմեան Հայրիկ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, 10 օգոստոսի

Ռուսիոյ և Պօլսոյ հայք կը նմանին սիրուհի սիրահարի:—Օր մը կը խռովինք, միւս օրը կը հաշտուինք վաղը ծուռ աչքով իրարու հայելու համար, բայց հոգ չէ թէ յաջորդ օրն ալ իրարու համբոյր պիտի տանք: Հիմա հովը նշաններ ցոյց կուտայ հաշտարար փչելու: Թէ մեր գրագէտներուն ոճով ուզէինք խօսել պիտի ըսէինք «ի կապոյտ երկնից պարզի ծիածան խաղաղութեան»: Պ. Նիկողոսեանն է որ կուզէ նոյեան աղաւնի ըլլալ: Ո՞ւր է Նիկողոսեան, ողջ է, դեռ կայ: Շատ ողջ առողջ է, և իր լռելն ալ իմաստութիւն է: Թող ներեն մեզ հակա-Նիկողոսեանք թէ կը գործածենք իմաստուն բառը Նիկողոսեանի համար ալ: Ձենք բաջ հայագէտ որ գտնենք ամեն դիրքի իր յատուկ բառը: Լռելն իմաստութիւն էր ըսինք, գիտը մեզմէ չէ. տեղ մը կարդացեր եմ «Կը ստորնանայ միտքը, կըսէ հեղինակ մը, թէ անդադար գործածես զայն: Երբեմն երկար լռել կը կազդուրէ միտքը, ուժ կուտայ անոր և կորով:»

—Օգոստոս մէկին նորէն լսուեցաւ Նիկողոսեանի ձայնը, զօրացած լռութիւնէն: Ինչ որ զուտ կովկասեան է քիչ շատ վայրի է: Սակայն վայրի անտառներէն կը փչէ առողջ հով: Քաֆիի մէկ տողը չեմ փոխեր Ատոմի հարիւր հատորի հետ: Դեռ երէկ կը կարդայի «Էս էլ իմ սազը»: Անձ մի անտաշ հատոր ալ, բայց եր մէկ շնչով ծայրէ ի ծայր կարդացի, ու բարեկամք խլեցին ձեռքէս լափելու համար, մինչ անհնար եղաւ մեզ կարդալ ամբողջապէս մեր նոր մէկ պօէտի պճնազարդիկ էջերէն մին իսկ:

Դառնանք օգոստոս մէկին: Այդ օրը կը կատարուէր Բերայի, Պօլսոյ ամենէն մեծ թաղերէն մին, պարգևաբաշխութեան հանդէսը: Մեծ բազմութիւն մը դրուած է Երրորդութեան եկեղեցին: Կաթօլիկ հայք լաւ մասնակցած են: Հանդիսին կը նախագահեն Ասլանեան Ներսէս վարդապետ և Տէր-Մկրեան տէր հայրը: Ի՞նչ նկարագրենք հանդէսը, քիչ մը վեր, քիչ մը վար ամենքն ալ նոյն տպաւորութիւն են, և ամեն ուրեք փայլի պարգևաբաշխութեանց թափառական — հրեայն, Գրասէր Ատոմ: Միակ սրտայոյզ տեսարանն է մանուկ աղջիկներու երգելն: Հայ աղջիկներ, դեռ նոր լեզունին բացուած, կը յափշտակեն զմեզ Գամառ-Քաթիպայի երգերովը:—Ուստի ցաւկենք հանդիսի վերջը: Մի քանի պարոններ խմբուած են մի կողմ: Ցարոյ իր Աբիմ-բաշայական կերպարանօքը, Խիէքձեան, խորունկ գլուանգէտի մը եղանակաւ, Բաբոյ-Էքիզլեր, որ հոգնած դէմք ունի, բայց կը մխիթարուի որ կը գտնէ Ատոմի ճառին մէջ Իզմիրի գրականութեան մէկ ճիւղը. Քէշկէկեան, ծուած ծամռկած դէմքով, դեռ չէ սթափած իր ապշութիւնէն զոր զգացած է Գրասէրի խօսքերէն. Աճէմեան «Ֆառ դիւ Պօսֆօրի» ներկայացուցիչ, որ կը մխիթարուի թերթին փակուած ըլլալուն, զի գուցէ ստիպուէր յիմարներու գովեստ կարդալ: Այս աւագանին կը պաշարէ զՆիկողոսեան խնդրելով որ ըսէ երկու խօսք: Պ. Նիկողոսեան չունի պատրաստութիւն, բայց զիջանելով ամեն կողմէ յայտնուած փափագանց կը մօտենայ ի բեմն: Ատենախօսներու աւանդական հագալը կը հագայ, և պիտի սկսի խօսել Բայց ահա անշարժ ժողովուրդին մէջէն կը բարձրանայ, կը բարձրանայ, վեր կելլէ թաւիշապատ գլուխ մը, իրարու վրա կը բերէ մանուշակ վերարկուին ծալլերը, և Ս. Նարեկացիի գիրքով աչքերը երկինք սևեռելով ջերմեռանդութեամբ կարտասանէ «պահպանիչ» իր ժողովրդին վրայ: Վարդապետին պահպանիչը արձակուրդի զանգակ է:—Ալ մտածեցէք թէ, ինչ դիրքի մէջ կը մնար Նիկողոսեան: Պլիտի նմանէր ազաւնին երբ բերանը բաց մնաց ձգելով պանիրն աղուէսին:—Սակայն ժողովուրդը չէր շարժեր: Վարդապետը սպառնական ակնարկներով նշան կընէր թէ ելլեն, ի զուր: Բարդ յեղյեղուկ աշխարհ, ահա Ներսէս վարդապետն է որ ագռաւի դիրքին մէջ մնաց այժմ, ՚փոխան Նիկողոսեանի:—Ի՞նչու այնքան աճապարանք վարդապետի կողմէն փակել հանդէսը: Զարամիտ ոմանք մեզ կը պատմեն սապէս: Նիկողոսեանի հակառակորդներէն ոմանք փսփսացեր են վարդապետի ականջէն թէ՝ Նիկողոսեան հարուած մը պիտի ուղղէ կղերականաց դէմ: Խօսքն ի մասնաւորի ուղղելով հայր սուրբին պիտի ըսէ եղեր «վարդապետ, հօս է ձեր տեղը, երբ Հայաստան անխնամ, անհովիւ արիւն կուլայ: Դուք ու ձեր նմանները չփուած անուշահոտ իւղերով, պլլուած բեհեզի նման չորերի մէջ, մազերնիդ, մօրուքնիդ խնամած, օծած, այնպէս ինչպէս մի աղնուական սիրահար երիտասարդ, կը ճեմէք նազելաճեմ Բեբայի, Օրթագեղի, Գատը-գիւղի, Վօսփօրի ու Մարմարայի եզերքները: Պօլիս կը փրկէ իր հոգին իր տէրտէրներովը, ինչ է հօս ձեր գործը: «Յուղմունքը մեծ պիտի ըլլար: Ներսէս վարդապետ կատարեալ տիպար է մեր այն աբեղաներուն որք ամեն օր, առտուընէ իրիկուն, կը կրկնեն ամեն տեղ «պատրաստ եմք դնել զանձինս մեր ի վերայ եկեղեցւոյ և հայրենեաց»:—Հայր սուրբ, կերթաս Տաւրոս բարոզչութեան:—Օրհնած ս ա տ ա մ ո ք ս ի ցաւ ունիմ:—Մենք տղայ էինք մեծցանք և դեռ ասոնց ստամոքսի ցաւը չանցաւ, թէպէտ այնպէս կայտառ և այնպէս ուժեղ են ինչպէս մի թիւրք բաշայ:

Ժողովուրդը տեղը գամուած է, հոգաբարձութիւնը կը ներկայացնէ ատենախօսը ժողովուրդին, ջերմ ծափահարութիւնք, և ատենաբանը խանդ ու աւիւն կտրած դուրս կը թափէ ինչ որ ամբարած է մտքին մէջ: Պատիր յոյս, չէ հանդարտած Նիկողոսեան իր անապատական եղած միջոցին: Առաջին խօսքը մի ապտակ է, բարոյական ապտակ ճառախօսներու հոյլին որ պահ մի առաջ, չեմ գիտեր ինչ նախանձէ շարժեալ, փսփսացեր էին Ասլանեան վարդապետի ականջին հանդէսի փակումը: Համառօտելով առաջ բերենք իր խօսքերը «յարգելի հանդիսականք, կըսէ, մենք ռուսահայքս ոչ ճառ կը խօսենք, ոչ ճառ կը սիրենք, և կը հեգնենք խօսողներն ալ, սիրողներն ալ:

Եւ սակայն ես ահա ձեր առաջն եմ մի ճառ ալ ես խօսելու, և թէպէտ չեմ ես վերջինը ձեր ճառախօսները հեգնողներուն: Էհ, թէ պօլսեցի ըլլայի ես, թէ միշտ Պօլիս աշխատած և համախոհ աշխատողներուն, այն ատեն, ապահով եղէք, մի բառ չէի արտասաներ բեմի վրայէն: Բայց ես կը վերաբերիմ այն դասուն որ գրեթէ հիմնովին հակակիր է ձեր գործիչներու ուղղութեան: Ուրեմն ես կը զգամ անհրաժեշտ պէտք քարոզել բերանացի, խօսել ձեզ կենդանի բարբառով այն ամեն ինչ որ քարոզած եմ ձեզ գրաւոր:—Բայց խնդրեմ թող անախորժ չը հնչէ ձեր ականջներուն և ս բառը: Այդ ըսելու եղանակ մ՚է: Ինչ որ ես կը քարոզեմ իմ ըղեղէս հնարած գաղափարներ չեն: Բացէք տասը տարիներու «Մշակը», հոն պիտի գըտնէք ինչ որ խօսած եմ, ինչ որ կը խօսեմ: Ուշադիր եղէք Ռուսիոյ ձեր եղբարց խօսքերուն, միթէ նոյնը չէ որ կը կրկնեմ:» Ատենախօսին այս համեստութիւնը լաւ տպաւորութիւն մը ըրաւ: Ատոմեանք կրակ կտրած են, իրենք որ օրն ի բուն նմանցնելով ինքզինքնին անմահ աստուածներու յանուն իրենց պատգամ կըրտան հայ ազգին, և կը ստիպեն զմեզ, սպառնալով կը ստիպեն, որ օր օրին իրենց կենսագրութիւնը մտիկ ընենք: Ո՞վ մեզմէ ամեն օր «Մասիսի մէջ չը կարդար թէ Ատոմ, մեր աչքի բիբը, առջի գիշերը ինչ ըրեր, վաղը ու՞ր պիտի երթայ, ինչ պիտի ուտէ, ինչ պիտի խմէ: Պ. Նիկողոսեանի տուած համեստութեան դասը շատ ծանր կուգայ: Շարունակենք ատենաբանի խօսքերը: «Եւ սակայն ունեցած էք դիւրութիւն կարդալ մեր խօսքերը, լսել մեր ասածները: Մեր գրածը մենք ենք կարդացեր, ձեր գրածը դուք (?): Բայց աղաչեմ, ըսէք, ինչպէս հնար է համերաշխութիւն գոյանայ երկու կողմի ազգայիններու մէջ: Դուք ամենևին անկցորդ մնացած էք մեր գաղափարներուն, մեր տրամադրութեանց, մեր ձգտումներու, մեր ազգային կեանքի: Ռուսահայք այնքան օտար են ձեզ որ մինչև այժմ իսկ ինչպէս կը կոչէք զմեզ, ո՞չ ապաքէն «մօսկովցիներ» ըսելով:—Միթէ հնարին է տեսնել համերաշխութիւն երկու անհատներու մէջ որք իրարմէ հեռու վեց—եօթը աւուր ճանապարհով միայն և սակայն ոչ իրարու երես տեսած են, ո՛չ իրարու խօսք լսած: Սա կարելի է: Շատ ծանր էր սրտիս, շատ ծանր, համերաշխութեան այս բացակայութիւնը: Պարտք մը սեպեցի ինձ, պարտք անհրաժեշտ գալ ձեզ մօտ, աշխատել այդ համերաշխութիւնը գոյացնելու:—Քանի տարիներ են որ մեր հրապարակախօսները կը գրեն թէ ինչ պիտի ըլլայ ձեր հետևելիք ընթացք, բայց ապարդիւն կը մնան իրենց գրածները, ինչու: Վասն զի Պօլսոյ 250 հազար հայերէն հազիւ մի երկու տասնեակ կը կարդան զանոնք: Ուրեմն ես եկայ արծարծել ձեր լրագրաց մէջ մեր այսքան տարիներու խօսածները: Բայց նկատեցի որ այդ գիտողութիւնները ձեզ խիստ ծանր երևեցան: Ցեսայ որ ձեզմէ շատերը ինձ կուզէին վերագրել, ինձ միայն, հեղինակութիւն և պատասխանատուութիւն իմ արծարծած այդ գաղափարաց: Ա՛հ, ուր էր թէ ես լինէի մի այնքան բեղմնաւոր մարդ որ իմ խելքէս հանէի այդչափ բաներ: Հաւատացէք որ Աստուծմէ չէի ուզեր ուրիշ բաղդ: Թէ ունենայի մի այդպիսի տաղանդ դա կը լինէր ամենէն մեծ, և անսպառելի դրամագլուխ: Բայց Աստուած արժանի չըրաւ զիս այդքան իմաստութիւն ունենալու բաղդին: (Խնդում ժողովրդի մէջ, դարձեալ տրամութիւն Ատոմեաններէ):

«Ինչ և է, ես եղայ թէպէտ սոսկ մի պարզ թարգման ռուսահայոց հրապարակախօսներու գաղափարաց, բայց թարգմանի այդ պաշտօնը իմ վրայ աժան չը նստեց: Թէ ամբաստանեցի զձեզ միայն մի թնդանօթով, դուք զիս ռմբեցիք ձեր բազմաթիւ թնդանօթներով, և իբր թէ բաւական չըլլային ձեր ռումբերն և ահա իմ երկրէս ալ տեղացին գլխիս գնտակներ և միջնադարեան սպաքներ (խնդում):—Բայց ես գոհ եմ իմ կերած ծեծէն, անշուշտ դուք ալ ձեր կերածէն: Ո՞չ ապաքէն այդ ծեծն է որ մեծ զարկ տուաւ երկու կողմի հայերու համերաշխութեան գործին: Հայհոյանաց միջէն ճամբայ բացին իրենց փոխանակութիւնք կարծեաց և գաղափարաց: Մերկացուցի կուրծքս, սիրով մերկացուցի զայն հարուածներու առաջ, որք թէ արիւնոտեցին մարմինս, բայց լուացին հոգւոյս վէրքերը: (Յուզեալ շարժում ամբողջ բազմութեան մէջ:) Բայց խնդրեմ մի կարծէք թէ ես ունենամ պարծենալու տեղիք այդպիսի տրամադրութեան մը համար: Համբերեցէք և կը համոզուիք: Աչքիս առջև ունիմ մի փոքրիկ մանուկի օրինակն, դուք ալ լսեցէք: Էրզրումի պաշարման ժամանակն էր, Օլթի հանդիպեցայ այդ մանուկին: Մանուկը յուզիչ պատմութիւններ կընէր իրենց տեսած տառապանքներու համար: Կէս կատակով մի անգամ նկատեցի տղուն որ լաւ ապա թէ ոչ կը ծեծեմ զքեզ, ըսի. «ա՛հ, պատասխանեց տղան, ես ալ այդ ծեծին կարօտ եմ, որ փափագս կատարուի: Այնչափ ժամանակ տաճիկներու ծեծը կերայ, մի անգամ ալ զիս ծեծողը թող հայ ըլլայ:» (Յուզում, ծափահարութիւն): Ուրեմն, պարոններ, թէ եօթը տարեկան մի մանուկ ունենայ քաջութիւն բժշկելու սրտի վէրքը մարմնի վէրքով, միթէ մեծ պարծանք է ինձ համար այդ մանուկի չափ քաջ ըլլալ: (Գոհունակութեան նշաններ):

Մինչև այս կէտը ատենաբանը կը խօսէր իր ունկնդիրներուն հետ հաշտութիւն գոյացնելու համար, թէ երբեք հարկ կար: Այսուհետև կը խօսի կարևոր հարցի մը վրայ որ պէտք է ձեր ուշադրութիւնն ալ գրաւէ: Ուստի շարունակենք: Գանք հիմա ուրեմն այն հարցին թէ՝ ինչու ռուսահայք այնքան կարևորութիւն են տուած Պօլսոյ: Ի՞նչու այնքան շատ, այնքան մեծ պահանջներ կը դնեն Պօլսոյ հայոց վրայ, իրենք որ շատ աւելի հարուստ, շատ աւելի բազմաթիւ են, շատ աւելի ուսեալ քան պօլսեցիները: Ի՞նչու նրանք մոռցած ինքզինքնին շատ բան ձեզմէ կը պահանջեն: Ահա պարզելու մի կէտ, զոր կը պարզեմ, մեծարգի հանդիսականներ: Պօլիսը ունի աշխարհագրական մի այնպիսի դիրք, որով նա կեդրոն է տաճկահայոց, (մանաւանդ փոքր-Հայոց), Բօլգարիայի, Ռումինիայի և Թրանսիլվանիոյ հայոց միմեանց հետ ծանօթանալու և կապելու համար: Թէ արժանահաւատ անձանց մտիկ ընենք միայն Թրանսիլվանիոյ հայոց թիւը մօտ 150,000 է: Ուրեմն պարզ է թէ՝ մի այսպիսի ժամանակ, երբ խիստ թանգ է, խիստ թանգ, մէն մի հայ, դարերով այնչափ սպառուած այս աւուր հայութեան համար, պարզ է կըսեմ թէ որչափ հոգ պիտի տարուի ինքնաճանաչութեան և ազգային գիտակցութեան բերելու համար այդ բազմաթիւ հայերը: (Մեծ գոհունակութեան ընդհանուր հաւանութիւն): Ահա ձեր այս յաջողակ ու կենտրօնական դիրք ու պայման ունենալնուդ շնորհիւն է որ ռուսահայերը, մանաւանդ Մ շ ա կ այնչափ շատ կը զբաղին ձեր գործավարների ուղղութեամբ: Թէ դուք լինէիք Իզմիր, Հնդկաստան, մի ծայր մեկուսացեալ հայութիւնէ, ապահով եղէք որ ձեզմով այնքան զբաղող չէր ըլլար:»

Ասկէ վերջը ատենաբանը խօսեցաւ Թիւրքիոյ հայոց կրթական խնդրոյն վրայ: Կը ցաւենք որ չը պիտի կրնանք ընդարձակ գրել: Համառօտ իսկ գրելով, արդէն բաւական տեղ կը բռնէ:—Ատենաբանը անհրաժեշտ կը սեպէ գումարել և Պօլիս մի վարժապետական ժողով, նման Թիֆլիսի ժողովին:—Հոս սրտայոյզ նկարագիր մը կընէ թէ՝ ինչ տարապախտ վիճակի մէջ են մասնաւոր կերպով ազգին համար ամեն աշխատողք. թէ՝ ինչքան դժբախտ են ուսումնարաններէ դուրս եկող աշակերտները: Քանի որ ատենախօսը նախապատրաստած չէ իր խօսելիքները, յայտնի է որ ներելի է կարգի մէջ քիչ մը խառնակութիւն: Բայց և այնպէս ատենաբանը ճարտար կերպով կը կցէ կրթական խնդիրը հայկական համերաշխութեան խնդրոյն հետ: «Երբ ձեր կրթութեամբ դուք կարող ըլլաք, կըսէ, պատրաստել ձեզ ապահով դրութիւն, այն ատեն ահա պիտի կարենաք աւելի ուժով աշխատել ձեզ շրջապատող հայութիւնը միմեանց հետ ծանօթացնելու և կապելու համար: Դուք կոչուած էք օղակ ըլլալ, միջնորդ ըլլալ ցիրուցան հայերու մէջ: Ձեր միջնորդութիւնը մի այնպիսի միջնորդութիւն է որոյ կը նպաստէ և կը մասնակցի ինքն իսկ Աստուածն իրարմէ բաժնուած, իրարմէ օտարացած հայերու: (Հաճութեան արտայայտութիւնք): Թէ Պօլիս հոգ չը տանիր ստանձնել իր այդ պաշտօնը, յառաջ տանել զայն, թէ նա կը մնայ այնպէս տարտամ, այնպէս անմաան ինչպէս մինչև հիմա, այն ժամանակ նա կը դառնայ նշաւակ ծաղրանաց, նշա-

ւակ արհամարհանաց տաճկարնակ գաւառահայոց մօտ: Սոքա, այսչափ տարի ձեզմէ խմբուլ կոչուելէ վերջ կը սկսեն այժմ կից տալ ձեզ և վռնդել զձեզ իրենց ամեն գործերէն: Այդ ժամանակ Պօլիսը կը նմանի այն փխրուն կղզուն որ չորս կողմէն ջուրը կամաց կամաց հողը իր մէջ առնելով մի օր անդունդը կը կլանէ կղզին ալ բոլորովին անյայտ առնելով նորա տեղը: Այդպէս կօտարանաք դուք, այդպէս կանհետանաք դուք թէ չէք սկսիր վաղօրօք հոգ տանել ձեր վայելուչ պարտաւորութեան և աւելի լուրջ ընթացք տալու ձեր ամեն գործառնութեանց:»

Կարծես թէ առենաբանը պաշտօն առած է այսօր գրգռել այն ամեն հարցերը որք մեր սիրտը կը խոցեն: Ուրեմն ժողովուրդ իրաւամբ համակիր կըլլայ նմա: Թէրևս ուշադիր եղած էք թէ օրէցօր օտարամոլութիւնը որչափ կածի կուռձանայ մեր մէջ: Ալ սկսած է իր գագաթնակէտը հասնել: Մանաւանդ վերջին ժամանակներս մեր ճառախօսներն իրենց պարտականութիւն սեպած են զմեզ ստից ցցլուխ օտարամոլութեան մէջ թաթխել: Եւ այդ ծայրայեղ օտարամոլներն դպրոցներու տեսուչ կըլլան: Ի՞նչ մխիթարութիւն եղաւ ժողովուրդի համար երբ առենաբանը դառնալով Գրասէր, կամ լաւ ևս օտարամոլ Աստղի խմբին կծու կծու ակնարկներով ամօթահար ըրաւ զանոնք: Ամէնուն սիրտը պաղեցաւ: Հերիք է պարոններ, ա՛լ, հերիք է, ըսաւ անոնց, որ կը զըպաղէք մեր նոր սերունդի ուշադրութիւնը Հիւգոներով, Գարիբալդիներով, Գամպէթթաներով: Խորշեցէ՛ք, խորշեցէ՛ք ձեր ևրեխայից դաստիարակութեան մէջ օտարամոլութենէ որոյ մէջ խրուած ենք մինչև գլուխներնիս անխտրաբար ամեն տեղի հայերս: Բաւական չէ՞ որ մենք այնչափ ստորնացած ենք մեր սեփական կարծեաց և համարման առաջ որ սկսեր ենք զմեզ հաւասար ճանաչել փնչուներու և զազաններու: Քիչ մը ուշքի գանք, մի քիչ յիշենք մեր սեփական արժանաւոր մարդիկ: (Ընդհանուր հաճութիւն): Մեզ ինչ փոյթ որ Վիկտոր-Հիւգօն խիստ մեծ մարդ է Ֆրանսիայի և աշխարհի համար: Ի՞նչ ընենք որ Կարիպալտին Իտալիան ազատեց. մեզ ինչ որ Ժան դ'Արկ Ֆրանսիայի պարծանքն է, միթէ հայեր են նոքա որ ամեն տողի մէջ անոնց վրայ կը խօսենք, անոնց անուններով կը հիանանք:—Գուցէ դուք կըսէք թէ անոնց անունները և գործերը կարող են բարի նախանձ ներշնչել միրայնոց: Ես կարող էի համաձայնել այդ գաղափարի հետ այն ժամանակ երբ հայերս ունենայինք ազգային ինքնաճանաչութիւն ու կեանք, երբ իւրաքանչիւր ոք մեզմէ իմանար իր ազգի պատմութիւնը և մեծ մեծ մարդերը, այդ ժամանակ խօսել Կարիպալտիներու և Հիւկօներու անունով թերևս բարի նախանձ յառաջ բերէր: Բայց այժմ ո՛չ, զի մենք, ինչպէս ըսի, այնչափ ստոր գաղափար ու համարում ունինք մեր սեփական ուժերու վրայ:» (Ընդհանուր հաւանութիւն):—Հոս առենաբանը չը բաւականանար այս ակնարկութիւններով և այդ օտարամոլները կը խայտառակէ իրենց ազիտութիւնը իրենց երեսին զարնելով: Մտիք ըրէք՝—«Դո՛ւք չէ՞ք կարող բաժնուիլ Հիւկօներու անուններէն, կուզէք դուք որ հայ ազգը ծանօթանայ ոչ միայն Կարիպալտիի գործոց, այլ նաև թէ ո՛ր օր անոնց փորը ու ատամները ցաւած է, այն ժամանակ մի մոռնաք Կարիպալտիներու անունները տուած առեննիդ անոր գործոց հետ կցել և մեր դիւցազներու ու դիւցազնուհիներու գործերն ալ: Միթէ ցաւ կը լինի ձեր լեզուին երբ ընէք Կարիպալտիի անուան մօտ Վարդանի, Ռուբէնի, Թաթուլի, Վահանի գործերն ալ: Ըսէք, նախատինք է ձեզ համար թէ՛ երբ յիշէք Ժան դ'Արկ, յիշատակութիւն մ'ալ ընէք Սանդուխտի, Խոսրովիդուխտի, Շուշանիկի, Այծեմիկի: Այծեմիկ, աննման այս ամազոննիս, որ Անիի պատերուն վրա քառասուն օր հայ կամաւորներուն քաջամարտիկ առաջնորդն էր: (Ջարհուրելի ծափահարութիւնք):—

Այո՛, յարգի հանդիսականներ, այսպէս պիտ դաստիարակէք ձեր մատաղ սերունդը: Պօլիսը այսպէս պիտի կատարէ իրեն վայելող միջնորդական դերը պարսկահայերը, տաճկահայերը և ձեր եռև գլխուած բազմաթիւ հայ գաղթականները միմեանց ծանօթացնելու վերաբերմամբ: Հ. Ղևոնդ Ալիշան նստած Վենետիկ կարող է այնչափ օգուտ քաղել հազուագիւտ ճանապարհորդներէ որ կրցած է ուսումնասիրել ներկայ Հայաստանի փոքրիկ կամուրջներն իսկ: Միթէ դուք չէ՞ք կարող տեղեկութիւններ առնել այն հայերէն որ ամեն օր Պօլիս կուգան աշխարհիս չորս կողմերէն: Այդ տեղեկութիւնները հայոց երկրի, կաց ու նրատի, աւօրեայ ամեն պահանջներու վրա, ու տեղեկագրեր կազմելով ցրել չորս կողմերը:

Իսկ եթէ դուք զանց կընէք այս ամենը, դուք կը շարունակէք պոռալ ձեր «լոյս» «լոյսը», ձեր Հիւկօներն ու Լիթրէներն երգել, այն ժամանակ կերդնում այս Աստուծոյ տաճարին մէջ որ սրբազան սպարազ դնեմ ինձ հարուածել ձեզ մինչև վերջի շունչ: (Բուռն, երկար ծափահարութիւնք):

Թէպէտ քիչ մը երկար եղաւ, սակայն և այնպէս շատ տկար կերպով կրցանք գրել այս ճառի օրինակը:—Այս առենաբանութիւնը եթէ գրական գլուխ գործոյ մը չը սեպուիր բայց և այնպէս կը խօսի մեր սրտին մինչև խորը և կը համապատասխանէ մեր պահանջներու: Ուրիշ ժամանակի մէջ գուցէ այնքան ուշադրութիւն չը գրաւէր այս առենախօսութիւնը, բայց այժմ որ ալ գլուխնիս ուռեցաւ ամենայիմար ճառերէ պէտք մ'էր լսել մի քանի խօսք կորովի և հայ հոգւով շնչուած: Ո՞ւր էր թէ մեր թերթերէն մին հրատարակէր այդ առենախօսութիւնը որ ցոյց կուտայ թէ ինչպէս պէտք է խօսել: Գուցէ ըսէք թէ ինչ հարկ այսքան տաք խօսել այս առենաբանութեան վրայ: Է՛հ, մեր սիրտն ալ շատերուն պէս այրած է: Եթէ այս ձմեռ ժամանակնիս ներէ, պատրաստ ենք մի ընդհանուր գաղափար տալ ձեզ այս տարուան խօսուած ճառերու վրայ, և ցոյց տալ թէ ինչ անըմբռնել յիմարներ կան հայոց մէջ: Շատ պիտի ծիծաղէինք թէ այդ ճառախօսները դպրոց հիմնադիրներ, տեսուչներ չըլլային: Նայենք ձմեռը ինչ կընենք:

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լրագիրներին Կ. Պօլսից հեռագրում են օգոստոսի 26-ին, որ Թիւրքաց լրագիրներին արգելված է Արաբի անուան վրա փաշայի տիտղոսը աւելացնել:

—«France» լրագրում, սեպտեմբերի 4-ից կարդում ենք հետևեալը: «Այսօր Սեդանի մօտ եղած դժբաղդ պատերազմի տարեդարձն է: Հէնց այս օրը, տաս և երկու տարի առաջ, 120,000 հոգուց բաղկացած ֆրանսիական զօրքը պատերազմում էր այս մռայլ հովի մէջ 250,000 գերմանացիների դէմ: Նապօլէօն III-ը, գլխաւոր հրամանատարը, շըտապում էր իր սուրը դնել Նորին մեծութեան Վիլհէլմի ոտների տակ: Կայսրութեան ջերմեռանդ կողմնակիցները, շատ կարելի է, այդ սարսափելի անցքը մոռացել են, բայց հանրապետականները պարտաւոր են յիշեցնել դրա մասին:»

—Լուր է տարածված, որ Գերմանիայի նախաձեռնութեամբ շուտով եւրօպական կօնգրէս կը հրաւիրվի եգիպտական խնդիրը վերջնականապէս լուծելու համար: Անգլիան սկզբունքով համաձայնութիւն յայտնեց մասնակցել այդ կօնգրէսին:

—Բելգրադի քաղաքային դատարանը նախկին մինիստր Րիստիչի օրգանի խմբագիր Կօստիչին երեք ամսվայ բանտարկութեան դատապարտեց Նորին մեծութեանը վիրաւորելու համար:

—Քիւրդերի առաջնորդ Չէյխ Ուբէյդուլլահի փախուստի պատճառով, Պարսկաստանի դեսպանը առաջարկեց Բ. Դրանը նոր դաշնագիր կազմել, որով թիւրքաց և պարսկական զօրքերը ժամանակաւորապէս իրաւունք կունենային սահմանները անցնել Ուբէյդուլլահին հալածելու համար: Բ. Դուռը մերժեց այդ, բայց հաւատացրեց, որ ինքն միջոցներ է ձեռք առել Ուբէյդուլլահին բռնելու համար:

—Բեռլինում հաւաքված պաշտօնական տեղեկութիւնների համեմատ, սաստիկ անձրևներից գոյացած հեղեղները Գերմանիայում այնպէս աւերմունքներ պատճառեցին, որ մի քանի միլիօն թալէր արժողութեան կը հասնի. մի և նոյն ժամանակ անհրաժեշտ է աչքի առաջ ունենալ և այն ծախսերը, որ կը պահանջվին դրա նման թշուառութիւնների առաջն առնելու համար:

—Սեպտեմբերի 4-ից Փարիզից ստացած տեղեկութիւնների համեմատ, նախագահ Գրէվի պատասխանեց այն ճառին, որով դիմեց նրան Մօն-Սու-Վօգէլի համայնքի մէրը: «Հանրապետական մեծամասնութեան մէջ ճշմարիտ է տարաձայնութիւններ եղան, բայց այնքան խոր չեն, ինչպէս ենթադրում են, և նրանք կանհետանան, հէնց որ իւրաքանչիւրը իր կողմից կաշխատի այդ բանի համար: Ես միայն աշխատում էի համաձայնութիւնը վերականգնել: Նոր մինիստրութիւնը կը վերջացնի համաձայնութեան գործը այն բանի համար, որ բոլորը, ինչպէս այդ պահանջում է երկրի շահը, կարողանային միասին աշխատել, և հանրապետութեան բոլոր նպատակները կատարված կարող էին լինել:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Արեգակի կատարեալ խաւարումն 1883 թւին: Եւրօպայի ամենանշանաւոր գիտնականների գլխաւորները իրանց մէջ համաձայնութիւն կայացրին կարելուն չափ ճիշդ գիտողութիւններ անելու 1883 թւի մայիսին լինելի արեգակի կատարեալ խաւարման վրա, աստղաբաշխական գիտութեան բոլոր միջոցների օգնութեամբ: Դիտելու կէտերը Մարկիզեան կղզիներն են ընտրված, ուր կուղարկվի գիտնական արշաւանքը: Որովհետև մտադրութիւն կայ առանձին նաւ պատրաստել աստղաբաշխներին և անհրաժեշտ նիւթ ու գործիքներ ուղարկելու Ս. Ֆրանցիսկօից այդ կղզիները, այդ պատճառով վճռված է խնդրել բոլոր եւրօպական կառավարութիւններին օգնել այդ գիտնական արշաւանքին և նշանակել իրանց գիտութեան ներկայացուցիչներին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 սեպտեմբերի: Օգոստոսի 30-ին Թագաւորը շնորհեց չերնոգորիական իշխանին Անդրէյ Պերվօզվաննու շքանշանը:

ՄՕՍԿՎԱ, 2 սեպտեմբերի: Այսօր հասաւ այստեղ գեներալ Չերնիաեվ: Սեպտեմբերի 3-ին կը բացվի տաւարի, ոչխարների, խոզերի և տնային թռչունների աշխարահանդէսը, իսկ 5-ին կաթնային տնտեսութեան արդիւնքների: Արխանգելսկի նահանգապետը տեղեկութիւն ստացաւ, որ հիւսիսային բևեռային արշաւանքը հասաւ Նոր-Երկիրը:

ՍԵՐԳՈՒԽՕՎ, 2 սեպտեմբերի: Օգոստոսի 30-ին հանգուցեալ Թագաւորի յիշատակին կառուցանելի Ալէքսանդր-Նևսկի տաճարի հիմքը դրվեցաւ:

ՕԴԷՍՍԱ, 2 սեպտեմբերի: Ալէքսանդրիայի մէջ ջրի պակասութիւն է: Օդէսսայի քաղաքապետը նախազգուշացրեց Եգիպտոս գնացողներին, որ նրանք յետաձգեն Ալէքսանդրիայ այցելելը: Անցեալ տարվայ ընթացքում Օդէսսայի համալսարանի մէջ 338 ուսանողներ կային: Երէկ Կ. Պօլիս գնացող շոգենաւի վրա բռնված են 3 հրէաներ և երկու հրէուհիներ, որոնք արտասահմանեան կեղծ անցագիրներ էին կազմում երիտասարդ հրէաների համար և Կ. Պօլիսի հարեմների համար օրիորդներ էին ծախում:

ՄԻՏԱՎԱ, 2 սեպտեմբերի: Քաղաքը հանդիսով տօնեց Թագաւորի անուանակոչութեան օրը և լատիշ գիւղացիների ճորտութիւնից ազատվելու տարեդարձը:

ՌԵՎԵԼ, 2 սեպտեմբերի: Էստօնների բոլոր հասարակութիւնները եռանդով տօնեցին օգոստոսի 30-ի տօնը և խնդրեցին նահանգապետին հեռագրով առաջադրել կայսրին նրանց շնորհաւորութիւնները: Սկվերնովիցի մէջ երէկ մեծ հրդեհ կար, որ հանգցրին Վարշավայից եղած հրդեհաշէջները:

ՍԱՄԱՐԱ, 2 սեպտեմբերի: Սեպտեմբերի 15-ին կը հասնի այստեղ Կազանի զինուորական դատարանի բաժինը և կը քննի գործը պետական պահեստի վերակացու Րօնժինսկու մասին, որ մեղադրվում է պետական դրամի և կայքերի վատնելու մէջ և մթերքներ հասցնողի մասին, որ մեղադրըվում է դոկումենտների կեղծելու մէջ:

ՊՕԼՏԱՎԱ, 2 սեպտեմբերի: Նահանգի մէջ սկսվեցին աշնանային ցանքերը: Անձրևի պակասութենից գանգատվում են: Րօմնիայի մէջ սև հացը 73 կ., գարին 48 կ., ցորենը 80 կ—1 ր. 10 կ. պուդը:

ՊՕԴՕԼՍԿ, 2 սեպտեմբերի: Նահանգի մէջ աշնանային ցանքերը վերջացրած են: Դուրս եկածները շատ լաւ են: Գները ցածր են: Պրօսկուրօվի մէջ ցորենը 90 կ. արժէ պուդը:

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ, 2 սեպտեմբերի: Վօլգայի վրա նորից սկսվում է բուրլակութիւն ջրի սակաւութեան պատճառով: Նաւերի հասցնելը Ռիժինսկի մէջ ժողովուրդին են տալիս:

ԼՕՆԴՕՆ, 2 սեպտեմբերի: Երէկ 5 ժամին կէս օրից յետոյ սկսվեցաւ անգլիացիների յարձակումը Տէլէլ-Կեբիրի վրա: Լուսաբացին անգլիացիները սկսեցին առաջ ընթանալ սւիններով և նախ փորվածները գրաւեցին, իսկ յետոյ ներքին ամրացած բերդուտը: Եգիպտացիները սկսեցին փախչել: Զրանցքի հիւսիսային ափի կողմից եգիպտացիների յետ քաշվելը կտրված է: Հեծելազօրքը դեռ կուլի սկզբից թշնամու թեւերի առաջը կտրեց: Անգլիացիք վերցրին 40 թնդանօթներ և մի քանի հազար գերիներ: Անգլիացիները կորցրին 200 սպանվածներ, իսկ եգիպտացիք 2,000: Արաբի-փաշա ազատվեցաւ գերութիւնից:

ՓԱՐԻԶ, 2 սեպտեմբերի: Տունիսի պատճառով Ֆրանսիայի և Իտալիայի յարաբերութիւնները նորից լարված են:

ՎԻԷՆՆԱ, 2 սեպտեմբերի: Անգլօ-Թիւրքական դաշնագրի ստորագրելուց յետոյ պետութիւնները կը յիշեցնեն Անգլիային նրա խոստումը իրանց վրա թողնել եգիպտական հարցի վերջնական լուծումը և, եթէ Անգլիան մերժէ, կօնգրէս կը գումարվի:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 սեպտեմբերի: „Правит. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է. օգոստոսի 25-ին Բարձրագոյն ճաշի ժամանակ „Держава“ նաւի վրա նաւապետները առաջարկեցին Թագաւորի և Թագուհու կենացը և բարձրաձայն ուրայից յետոյ Թագաւորը կենաց առաջարկեց ռուսաց նաւատորմի աջողութեան և ծաղկման համար բոլոր ծովերի վրա: Նաւապետների հեռանալու ժամանակ Թագաւորը ասեց. „Ես շատ ուրախ եմ, պարոններ, որ ինձ աջողվեցաւ ձեզ հետ մի քանի օր անցկացնել: Շնորհակալ եմ ձեր ծառայութեան և այն բոլորի համար, որ ես այստեղ տեսայ:“

ԼՕՆԴՕՆ, 2 սեպտեմբերի: Գեներալ Մակֆերսօն վերցրեց Զագազիկ: Գրաւեց երկաթուղիների հինգ գնացքներ շոգեկառքերով: Ազգաբնակութիւնը հնազանդութիւն է յայտնում:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 սեպտեմբերի: Բագուի քաղաքագլուխ Դեսպօտ-Զենօվիչ անզգուշութեան պատճառով ընկաւ առաջին կարգի վագօնից Կուզմինսկի կայարանի մօտ Նիկօլաևսկի երկաթուղու վրա: Կոտրեց ձախ ձեռքը երկու տեղ և սաստիկ հարուածներ ստացաւ: Նա ուղարկված է Ս. Պետերբուրգ:

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԻԱ, 2 սեպտեմբերի: Կաֆր-Դուարի զօրքերը պատրաստակամութիւն յայտնեցին հնազանդվել խեդիվին: Ուէլսլէյ արագ մօտենում է Կայիրէին: Արաբի-փաշա Կայիրէի մէջ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 սեպտեմբերի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. $75\frac{1}{2}$ կ., երկրորդ 91 ր., երրորդ 90 ր. $75\frac{1}{2}$ կ., չորրորդ 90 ր. 25 կ., հինգերորդ 90 ր. 12 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 213 ր. 50 կ., երկրորդ 206 ր., 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 89 ր. $62\frac{1}{2}$ կ., երկրորդ 89 ր. 62 կ., երրորդ 89 ր. 62 կ., ոսկի 8 ր. $7\frac{1}{2}$ կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24 պէնս, ռուսաց 100 ր. համ-

բուրգի վրա արժէ 204 մարկ 50 պֆ., փարիզի վրա 253 ֆրանկ 75 սանտիմ։ Բօրսայի տրամադրութիւնը աւելի լաւ է։
ԼՕՆԴՕՆ, 2 սեպտեմբերի։ Անգլիական բանկը 5% դիսկօնտ նշանակեց։

Խմբագիր—հրատարակիչ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱԶՈՐ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆՑ և իր քոյրերը ՍՕՖԻԱՅ ՆԱԻՍԱՐԴԵԱՆՑ և ՔԱԼԻ ԱԴԱՄԵԱՆՑ, ցաւօք սրտի յայտնելով իրանց մայր ՇՈՂԱԿԱԹԻ մահուան մասին, խնդրում են բոլոր բարեկամներին և ծանօթներին՝ յորդ բերել հանգուցեալ բնակարանը Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա Ադամեանցի տանը № 28, և այն տեղից Զրկինանց եկեղեցին ամսոյ 4-ին, շաբաթ օրը առաւօտեան ժամի 9-ին։

2—2

Յանձնուեցաւ մամուլին մեր „ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ“ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐՈՒԱՅ ԴԱՍԱԳԻՐՔԸ եւ լոյս կը տեսնի մինչև ամսիս վերջը։

Ց. Նազարեանց

Въ Редакціи газеты «МШАКЪ» Продается брошюра „ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“ Д. Григорія АРЦРУНИ. Брошюра напечатана въ Москвѣ. Цѣна 25 коп.

Լոյս տեսաւ „ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ“ առաջին և երկրորդ համարները։ Ստորագրուել կարելի է Վ. Շահվերդեանի լրագրական գործակալութեան խանութում և Ա. Ծատուրեանի գէմպալում։ Տարեկան գինն է ՀԻՆԳ րուբլի։

Պատրաստում եմ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻ ցածր և միջին ուսումնարանների համար։ Մանրամասները իմանալ Գօլօվինսկի փողոցի վրա № 22 տուն Տէր-Դաւիթովի։ Խօսրովեան։

1—3

ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ Լը Բրէժի վերարկուներ 6—18 ր., կօշիկներ 3 ր., գրաֆիններ և պատառաքներ 25 կ., բաժակներ 7 կ., գրինձներ 144 հատ 20 կ. և այլն։ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ։ Նոյն տեղը աժանի քանակութեամբ փոխս, թանաք, փոշիներ մասալներ սրբելու համար, մեծ քանակութեամբ թէյ առաջին հունձի 1 ր. 10 կ.—մինչև 2 ր. ամենալաւ ֆունտը առանց թղթի։ Հոլլանդիներ, բէքեթներ, երեսորբիչներ, ալբօմներ, փոստի թուղթ և այլն։

1—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ
„ՄՐԻՆԳ ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ“
ԵՐԳԵՐ, ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐ ԵՒ ԱՌԱԿՆԵՐ
ընծեռցանքի մանուկների համար
ՏԱՆԸ ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ
ԳՐԵՑ Գ. ԱՂԱԵԱՆՑ

Վաճառվում է Վ. Շահվերդեանի լրագրական խանութում։ Գինն է 20 կոպ. Օտար տեղերից դիմում են հետևեալ հասցէով։ Тифлисъ, въ газетное Агентство В. Шавердова.

20—25

ԼԷՕՆԻԴ ՖԷՕԴՕՐՕՎԻՉ ԿՆԻՆՆ հասաւ Ս. Պետերբուրգից Թիֆլիսի երաժշտական ուսումնարանի հրաւէրով և յայտնում է, որ բացի իր պարապմունքներից ուսումնարանի մէջ նա մասնաւոր ԴԱՍԵՐ կը տայ պիանօի վրա ածելու համար թէ իր ՏԱՆԸ և թէ աշակերտի ՏՈՒՆԸ։ Ընդունում է սկսող երեխաներին, նոյնպէս և ԲԱՐՁՐ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ համար։ Պայմանների մասին կարելի է նրա հետ խօսել ամեն օր 1—3 ժամը Թիֆլիսի երաժշտական ուսումնարանի մէջ. ԳՐԻԲՕԵԴՕՎՍԿԱՅԱ փողոց (Նախկին Կամենոդաստոյ) տուն ՏԷՐ-ՂՈՒԿԱՍՕՎԻ № 6։

(Ե. Ք. Շ.) 9—12

Թողնելով ԹԻՖԼԻՍԸ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ տէրը ծախում է իր ՀՈՂԵՐԸ Նարեբեկովյ և Միխայլովսկայա փողոցների վրա, գրաֆիններ 25 կ., ալբօմներ կիսագնով և այլն։

7—15

ՕԴԷՍՍԱՅԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ Վ ԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ Թոյլտուութեամբ Կ. Կ. Բօսսէի ԷՅԿԱԼԻՊՏԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱՅԻՆ Էլէկսիր շատ լաւ միջոց է ատամների և լնդերքների ցաւի դէմ, նոյնպէս և ցաւի առաջն առնող միջոց։

Ատամնային ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՓՈՇԻՆԵՐ կարմիր, սպիտակ և սև խինայի։

ԷՅԿԱԼԻՊՏԻՆ մաքրող ՀԵՂՈՒԿ սենեակների և հիւանդների բնակարանները մաքրելու համար և այլն և այլն։

Ամբողջ կովկասի համար գլխաւոր պահեստ ԴԵՂ ԱՏԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌԵՒՏՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽԱՆՈՒԹ Թիֆլիսի մէջ (Кавказское товарищество торговли аптекарскими товарами въ Тифлисѣ.

(Հ. և Շ.) 2—4

ԹՈՒՐԱՔԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ
սիստեմատիքական ընթացք
Գրիգորի Վարժեւեան
Հայոց միջնակարգ ուսումնարանների համար
Մասն առաջին (ամբողջ թուեր)

Մամուլի տակն է և սեպտեմբերի առաջին օրերին լոյս կը տեսնի նոյն խնդիրների Երկրորդ մասը (կոտորակ թուեր և երբորդական կանոններ)։

Գինն է 40 կոպ.

Ուսումնարաններին զիջումն 20%։ Ծախվում է Վ. Շահվերդեանի լրագրական գործակալութեան խանութում։ Օտար տեղերից դիմում են այս հասցէով Тифлисъ, въ Агентство В. Шавердова:

ԹԷՅ առաջին հունձի այս տարի ստացած գնումից է հասանում։ Այդ թէյից ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ առաջարկած է 50,000 ֆունտ և ծախվում է 25% էժան և աւելի լաւ քան թէ ուրիշ տեղ։ Օրինակ. Լաւ ԿՕՆԳՕ թէյ 1 ր.—1 ր. 20 կոպ., պատուական ՍՈՒՆՉԱ թէյ 1 ր. 40 կ., հիանալի ՄՕԼԻՒ թէյ 1 ր. 60 կ. այս թէյ ամեն տեղ ծախվում է 2 ր.—2 ր. 50 կ., գեղեցիկ ԿԱՅՍԱՐԻ թէյ 1 ր. 80 կ. և ամենալաւ ֆամիլի-ֆու թէյ 2 ր. ամեն որ թէյ առանց թղթի։ Նոյն տեղը ստացուած են 500 երկաթէ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 6 ր.—60 ր., երկաթէ ԳՐԻԶՆԵՐ ամբողջ Անդրկովկասի համար, շօկօլադ Ֆրայ, Շեֆիլդի ԴԱՆԱԿՆԵՐ, վերանորոգեալ ՄԱՀՄԱՍՏԵՐ մաքրելու համար, հրացաններ ԴԱՆԻԵԼ ՔԻԼՕՎԻԵՐՆԵՐ Վէբլի, ԹԱՄԲԵՐ բարակեղէն, կօշիկի ներքնակ, ԱԼԲՕՄՆԵՐ ձմրոց կէս գնով։ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ. ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԵՅՈՒՄ № 156, 157, 158, 159 և 100։

36—100

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄՍԻ ՄԷԿԻՑ
ՍԿՍԵՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼ ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ
L'ORIENTAL
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹԸ ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ։

„Փօրմայ գ'Օրիան“ լրագրի հին բաժանորդներին դադարեցրած թերթի տեղ կուղարկվի այդ նոր հրատարակութիւնը։

„L'Oriental“ թերթի տարեկան գինը 8 րուբլի է, կէս տարվանը 4 րուբլի։

Գրվել կարելի է „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի Վիէննայում դիմելով հետևեալ հասցէով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt 9.

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲԱՆԿԱՅԻ
ց1-ն Սեպտեմբերի 1882

ՊԱՀԱՆՋՔ

1. Դրամարկղ (առձեռն թղթադրամ)			14,563—49
2. Ընթացիկ հաշիւ Պետական Բանկայի բաժնում			31,029—17
3. Զեղջումն (Disconto) մուրհակաց երկու ստորագրութեամբ			2,810,248—47
4. Փոխատւութիւն գրաւականով՝			
ա) Պետութիւնից ապահովեալ տոկոսաբեր թղթերի		1,397,041—76	
բ) » ոչ » » »		593,600	
գ) Ապրանքների		24,800	2,015,441—76
5. Բանկայի պատկանեալ տոկոսաբեր թղթեր			88,892—27
6. Թղթակիցներ՝			
ա) Նոցա հաշիւ (Loro)		1,138,486—89	
բ) Բանկայի հաշիւ (Nostro)		1,882,673—14	3,021,160—03
7. Բողոքուած մուրհակներ			12,154—80
8. Պայմանաժամը անցուցուած փոխատւութիւններ			17,595
9. Ընթացիկ ծախսեր			31,358—51
10. Կահկարասիք և սկզբնական ծախսեր			6,240—92
11. Յետ ստացուելիք ծախսեր			7,711—66
12. Ոսկի և արտասահմանի փոխանակագրեր			24,145—34
		Ր. Ա.	8,080,541—42 կ.

ՊԱՐՏՔ

1. Հիմնական դրամագլուխ		500,000
2. Պահեստի դրամագլուխ		51,000—75
3. Աւանդներ՝		
ա) Պայմանաժամով		1,933,942—94
բ) ց'Պահանջ		442,589—14
գ) Ընթացիկ հաշւում		486,660—45
4. Փոխառութիւն Թիֆլիսի Պետական Բանկայի բաժնից զեղջեալ մուրհակներով		338,208—26
5. Մասնաւոր ընթացիկ հաշիւ Թիֆլիսի Պետական Բանկայի բաժնումը, ապահովեալ մուրհակներով և տոկոսաբեր թղթերով		853,693—10
6. Թղթակիցներ՝		
ա) Նոցա հաշիւը (Loro)	897,601—30	
բ) Բանկայի հաշիւը (Nostro)	2,284,845—67	3,182,446—97
7. Բանկայի բաժնետէրերու անվճար կտրօնների բաշխը 1880 և 1881 թ.		340—40
8. Չը վճարուած տոկոսներ աւանդներու ընթացիկ հաշիւներու և այլ գործողութեանց		87,725—11
9. Ստացուած տոկոսներ և յանձնարարականներ		193,747—01
10. Փոխանցիկ գումարներ		10,187—29
	Ր. Ա.	8,080,541—42 կ.

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 3 Сентября 1882 года.

Типогр. Главн Упр. Главнонач. гражд. час., Лор.-Мелик. ул., д. каз.